ततः पूर्व्वाग्रिमकालयोर्न्यून एवातोऽत्र मध्यग्रहण-कालः" रङ्गना० ।

ग्रासशल्य न० ग्रासे शल्यम् । ग्रासस्थिते मत्स्यादिकण्टक-रूपे शल्यं तदुद्धारोपायः सुश्रुते दर्शितो यथा "ग्रासशल्ये तु कण्ठासक्ते निःशङ्कमनवरुद्धस्कन्धे मुष्टि-नाभिहन्यात् स्नेहं मद्यं पानीयं वा पाययेत्" ।

ग्राह पु० ग्रह—जलचरे ण । (हाँगोर) ख्याते जलचरभेदे अमरः "सन्निमज्जज्जगदिदं गम्भीरे कालसागरे । जरा-मृत्युमहाग्राहे न कश्चिदवबुध्यते" भा० शा० २८ अ० । "जग्राहाजगरो ग्राहो भुजयोरुभयोर्बलात्" भा० व० १७८अ० "कृच्छ्राद् ग्राहाद्विमुच्यते" मनुः । भावे घञ् । २ज्ञाने ३आग्रहे निर्बन्धे च । "मूढ़ग्राहेणात्मनो यत् पीडया क्रियते तपः" गीता । "मूढ़ग्राहेण अविवेककृतेन दुराग्राहेण" श्रीधरः । ४आदाने हस्तव्यापारे ५स्वीकारे जलचरभिन्नेऽपि कर्त्तरि वेदे ण । ६ग्रहीतरि त्रि० "अध्वर्य्युं यजमानं वा ग्राहो विन्दति" शत०ब्रा० ३।५।३।२५। कस्मिंश्चित् कर्मणि उपपदे अण् । तत्तत्कर्म ग्राहके "पार्ष्णिग्राहस्तु पृष्ठतः" अमरः । "ऋक्थ ग्राह ऋणं दाय्यः" याज्ञ० ।

ग्राहक पु० ग्रह—ण्वुल् । १श्येनपक्षिणि २विषवैद्ये च । ३ग्रहीतरि त्रि० । ग्रह—णिच्—ण्वुल् । ४ज्ञापके लिङ्गेन्द्रियादौ "ग्राहकैर्गृह्यते चौरो लोप्त्रेणाथ पदेन वा" याज्ञ० "यथास्वं ग्राहकाण्येषां शब्दादीनामि-मानि तु । इन्द्रियाणि सदा देही धारयन्निव तप्यते" भा० वन० २१०अ० । ५सितावरशाके राजनि० ।

ग्राहिन् पु० ग्रह—णिनि । १कपित्थे शब्दच० । २मलबन्ध-कारके, (धारक) त्रि० वैद्यकम् । "कषायानुरसं ग्राहि स्निग्धं मेधाबलावहम्" भावप्र० दाडिमफलगुणोक्तौ । ३ग्राहके, "व्यालग्राही यथा व्यालान् बलादुद्धरते बिलात्" काशीख० । "पल्लवग्राहि पाण्डित्यम्" उद्भटः । स्त्रियां ङीप् । सा च ४प्रतिकूलायाम् । "मा स्म भूर्ग्राहिणी भीरु ! "भट्टिः ग्राहिणी प्रतिकूला" जयम० । ५क्षुद्र-दुरालभायां स्त्री राजनि० । ६ताम्रमूलावृक्षे (क्षीरइ) रत्नमाला तयोर्मलबन्धकारित्वात्तथात्वम् । [राजनि० ।

ग्राहिफल पु० ग्राहि मलबन्धकं फलं यस्य । कपित्थवृक्षे ।

ग्राहुक त्रि० ग्रह—बा० उकञ् । ग्रहणशीले "उदावर्त्तः प्रजा ग्राहुकः स्यात्" तैत्ति० ६।४।१।१।

ग्राह्य त्रि० ग्रह—ण्यत् । १ग्रहीतुमुचिते, २ग्रहणयोग्ये, ३उपादेये, ४स्वीकार्य्ये, ५ज्ञेये च । "शस्त्रं द्विजातिभि र्ग्राह्यं धर्म्मो यत्रोपरुध्यते" मनुः । "अस्मिंस्तु किल संमर्दे ग्राह्यम् विविधमायुधम्" भा०द्रो०११२ अ० । "अयाचिताहृतं ग्राह्यमपि दुष्कृतकर्म्मणः" स्मृतिः "विषादप्यमृतं ग्राह्यम्" मनुः । "चक्षुर्ग्राह्यं भवे-द्रूपम्" भाषा० । ६प्रतिबध्यज्ञाने प्रकारीभूतधर्म्मे यथा ह्रदोवह्न्यभाववानिति ज्ञानस्य प्रतिबध्यं ह्रदो वह्निमानितिज्ञानं तत्र प्रकारीभूतो वह्निः ।

ग्रीवा स्त्री गिरत्यनया गॄ—वनिप् नि० । कन्धरायाम् "ग्रीवाभङ्गाभिरामं मुहुरनुपतति स्यन्दने दत्तदृष्टिः" शकु० । तन्मानादिकमुक्तं सुश्रुते यथा "चतुरङ्गुलानि मेहनवदनान्तरनासाकर्णललाटग्रीवो-च्छ्रायदृष्ट्यन्तराणि । द्वादशाङ्गुलानि भगविस्तारमेह-ननाभिहृदयग्रीवास्तनान्तरमुखायाममणिबन्धप्रकोष्ठस्थौ-ल्यानि । चतुर्विंशतिविस्तारपरिणाहं मुखग्रीवम्" सुश्रु० । "ग्रीवाग्रसंसक्तयुगैस्तुरङ्गैः" माघः । "पाद-योर्द्दाढिकायाञ्च ग्रीवायां वृषणेषु च" मनुः । "प्राग्-ग्रीवमुत्तरलोम" आश्व०गृ० १।१४।३। "इदमहं रक्षसां ग्रीवा अपि कृन्तामि" यजु० ५।२२। दशग्रीवः कम्बु-ग्रीवः इत्यादि । [तद्गोत्रापत्ये पुंस्त्री स्त्रियां ङीष् ।

ग्रीवाक्ष पु० ऋषिभेदे तस्य गोत्रापत्यं शिवा०अण् । ग्रैवाक्ष

ग्रीवाघण्टा स्त्री ७त० । ग्रीवास्थितघण्टायां त्रिका० ।

ग्रीवाबिल न० ६त० । ग्रीवान्तर्गते गर्त्तभेदे त्रिका० ।

ग्रीविन् पुंस्त्री० दीर्घा ग्रीवाऽस्त्यस्य बा० इनि टिलोपः । १उष्ट्रे जटाधरः स्त्रियां ङीष् । २दीर्घग्रीवायुक्ते त्रि० ।

ग्रीष्म पु० ग्रसते रसान् ग्रस—मनिन् । ज्यैष्ठाषाढ़मास-द्वयात्मके १ऋतुभेदे । "ग्रीष्मे तीव्रकरोभानुर्न हेमन्ते तथाविधः" सूर्य्यसि० । "विहर्त्तुमिच्छोर्वनितासखस्य तस्याम्भसि ग्रीष्मसुखे बभूव" रघुः । "अनेन विधिना श्राद्धं त्रिरब्दस्येह निर्वपेत् । हेमन्तग्रीष्मवर्षासु-पाञ्चयज्ञिकमन्वहम्" "ग्रीष्मे पञ्चतपास्तु स्यात् वर्षास्व नवकाशिकः" मनुः । स्वार्थे अण् । ग्रैष्म तत्रार्थे तस्ये-दमण् । तत्सम्बन्धिनि त्रि० "शुक्रश्च शुचिश्च ग्रैष्मावृतू" यजु०१।६। "ग्रैष्मौ ग्रैष्मसम्बन्धिनौ ऋतू ऋत्ववयवौ" वेददी० । ऋतोश्च यथा चान्द्रमासात्मकता तथर्त्तु-शब्दे १४३७ पृ० दर्शिता । सौरत्वं तु ज्योतिर्गण-नामात्रोपयोगित्वेन ज्योतिषे व्यवह्रियते तदपि तत्रैव शब्दे दर्शितम् । सुश्रुतोक्तग्रीष्मगुणादिकं ऋतुशब्दे दर्शितम् ।